De barones en het meisjesinternaat bij de Godelindeschool 1901-1913

Karin Abrahamse

Op 20 november 1900 arriveerde de 34-jarige Nicoline Elisabeth 'baronesse' Mulert van de Leemcüle in Hilversum. Ze had een aanstelling op zak als onderwijzeres Hoogduitse taal- en letterkunde bij het instituut Brinio van de bekende onderwijsvernieuwer J.J. Kleefstra.[1] Brinio was een internaat aan de Loosdrechtse(grint)weg voor moeilijk opvoedbare jongens uit gegoede kringen. Kleefstra verhuisde het instituut in 1901 naar een nieuw school- en internaatsgebouw aan de Hoflaan en juffrouw Mulert verhuisde mee. Al snel vatte zij samen met een andere onderwijzeres, Geertruide Johanna Thomassen, het plan op een school en internaat voor meisjes te stichten.
In het voorjaar van 1901 adverteerden de dames in het Handelsblad:

> **GODELINDESCHOOL VOOR MEISJES**
> Ondergeteekenden geven het publiek kennis, dat zij voornemens zijn
> met 1 september a.s. te Hilversum eene
> **School voor Lager en Middelbaar Onderwijs**
> te openen. Hoofdzakelijk opleiding voor Staatsexamens en akte-examens L.O.
> Leeftijd der leerlingen L.O. van 6 tot 12 jaar, M.O. 12 – 18 jaar.
> **Internaat *f* 1000. Externaat *f* 200.**

Als correspondentie-adres gaven zij nog de Brinioschool op de Trompenberg op. De naam van de school ontleenden zij aan de locatie op de hoek van de Ceintuurbaan en de Godelindeweg waar een grote villa werd gehuurd (Ceintuurbaan 1) die zij als internaat en schoolgebouw inrichtten.
De reacties op de advertentie waren blijkbaar voldoende. De barones schreef op 24 augustus 1901 aan burgemeester en wethouders dat zij op 3 september een meisjesschool voor middelbaar onderwijs zou openen. Het bericht werd voor kennisgeving aangenomen.
De tarieven stonden borg voor de werving van meisjes uit welgestelde kringen en de adellijke afkomst van de directrice zal de nodige aantrekkingskracht hebben gehad. Juffrouw Mulert werd directrice van het internaat en de middelbare school, juffrouw Thomassen was de hoofdonderwijzeres van de afdeling lager onderwijs. Hoewel de school vanaf het begin zeker ook voor 'dagleerlingen' uit Hilversum en omgeving open stond, was de meerderheid van de leerlingen in het eerste cursusjaar afkomstig van elders en woonachtig in het internaat. Het cursusjaar 1901/1902 telde in totaal 24 interne leerlingen, van wie er 16 zouden overgaan naar het volgende jaar.

De eerste leerlingen

In het gemeentelijk bevolkingsregister werden in augustus / september 1901 zeven leerlingen ingeschreven als wonend in het internaat.

Uit een register in het archief van het internaat, bijgehouden door de directrice, blijkt dat in de eerste maand van het eerste cursusjaar veel meer leerlingen arriveerden.[2] De registraties waren vanzelfsprekend meer persoonlijk van aard en uit latere toevoegingen, die voornamelijk te maken hebben met de huwelijkse staat van de haar vroegere leerlingen, blijkt dat de barones met hen ook na het verlaten van de school in contact bleef.

- Kitty Crommelin (Kit), geboren 12-10-1885, vertrok 8-7-1905, zou 10 mei staatsexamen gedaan hebben, moest plotseling geopereerd worden (appendicitis), was reeds verloofd, trouwde 11-5-1906 met Ph. de Kauter.
- Sophie Ernestine Kol (Fie), geboren 10-11-1885, vertrok 9-4-1903 naar de kostschool te Marges, trouwde 15-4-1909 met J.L. van Tricht.
- Alida Philippina Johanna Dikkers (Nanna), geboren 26-12-1887, vertrok 2-3-1905 naar mevr. Beckman voor 4 maanden, trouwde [onleesbaar], gescheiden nov. 1927, hertrouwd 1928 met W. Haverkorn, overleed 25-2-1936.
- Christina Cornelia Zeverijn (Tiny), geboren 19-4-1882, vertrok 12-7-1902 naar huis zonder akte examen L.O. te hebben gehaald, trouwde 2-6-1905 met mr. P. Bodes.
- Anna Willemina Niemeijer (Anna), geboren 9-5-1887, vertrok 11-7-1902 naar kostschool te Arnhem.
- Margo Pos (Go), geboren 20-2-1880, vertrok 12-7-1902, bleef dagleerling tot 9-4-1903, deed geen staatsexamen, trouwde januari 1904 met mr. Van der [onleesbaar].
- Elisabeth Jacoba Momma (Betsy), geboren 9-12-1884, vertrok 19-5-1902 naar huis, bleef vakleerling tot 17-7-1903, huwde 2-2-1922 met [onleesbaar].
- Petronella Adriana de Jonge (Nella), geboren 13-12-1885, vertrok 12-7-1902 naar een dagschool te Amsterdam, engageerde zich 2-8-1903 met Joh. Klein, overleed 26-5-1928.
- Maria Johanna de Clerq (Jo), geboren 12-11-1890, vertrok 12-7-1907 naar huis, trouwde 23-7-1914 met baron Van Leijnde.
- Sophia Elisabeth Verrijn Stuart (Fitie), geboren 18-4-1890, vertrok 12-7-1907, in september naar Lausanne, overleed 14-8-1946.
- Maria Coralie Vriesendorp (Miep), geboren 10-3-1890, vertrok 13-7-1906 naar de Warwickschool voor tuinbouw in Engeland, gehuwd 6-10-1920 met mr A.F. van Nievelt.
- Clementine Frederique Helene Ostwalt (Tiny), geboren 1-10-1894, vertrok 1-7-1902 naar de 3e klas openbare lagere school te Hilversum, kwam oktober 1904 weer terug, huwde C.J. Visser, gescheiden, trouwde met Van Bree 1943.
- Ida Strumphler (Iday), geboren 27-4-1889, vertrok 13-7-1907, in september naar Lausanne, trouwde 5-3-1913 Joannes Tidemans.
- Johanna Christina Strumphler (Annie), geboren 22-3-1891, vertrok maart 1910 naar huis, trouwde 15-7-1920 met J.A.C.H. Oudemans, gescheiden.
- Paula Sieuwertsz van Reesema uit Geneve, geboren 13-5-1885, vertrok 18-7-1903 nar huis, huwde 6-2-1911 met Zodener, overleed 1917.
- Anna Maria Johanna van Marle (Anna), geboren 24-11-1889, vertrok 12-7-1902 naar Bloemendaal, trouwde 1918 jonkheer Teding van Berkhoef.
- Jacoba Theodosia van Henriëtte van Marle (Jetje), geboren 13-5-1891, vertrok 12-7-1902 naar Bloemendaal.
- Cateau Ledeboer, geboren 27-7-1881, vertrok 11-7-1902, zakte voor de 3e keer voor haar staatsexamen, trouwde augustus 1904 ds. Dekema.

Vanaf begin april 1902 arriveerden nog zes meisjes om het schooljaar op de Godelindeschool af te maken.

Uit het register valt op te maken dat bijvoorbeeld de families Doude van Troostwijk, Kleijn, Zeverijn, Van der Goes, Dikkers, Tutein Nolthenius, Van Eeghen en anderen meer dan één dochter naar het internaat stuurden.

Het internaat aan de Ceintuurbaan, nr 1. (coll. Streekarchief)

Lager onderwijs

De Godelindeschool bood, zoals de advertentie beloofde, lager en middelbaar onderwijs voor meisjes. Gegevens over het aantal leerlingen in de lager onderwijs-afdeling zijn te vinden in de verslagen van de gemeentelijke Commissie van toezicht op het L.O. Het eerste schooljaar werden op 1 januari 1902 nog slechts acht meisjes, waarvan twee intern, geteld. Na enkele jaren bleek het aantal leerlingen zich rond de 22-26 te consolideren. Verdeeld over een zestal leerjaren is dit een relatief gering aantal. Het in verhouding met het openbare lager onderwijs hoge schoolgeldtarief was daar debet aan. Andere instituten als Hill House, eveneens dagschool en internaat voor meisjes, hanteerden lagere of progressieve (aan het inkomen gerelateerde) tarieven en hadden dan ook een veelvoud van het aantal leerlingen.

De twee directrices in mei 1902. Rechts juffrouw Thomassen die leiding gaf aan de lagere school, links juffrouw Mulert, directrice van zowel de MMS als van het internaat. (coll. Streekarchief)

De leerlingen kwamen doorgaans pas op latere leeftijd op de Godelindeschool; de eerste drie klassen telden slechts een of twee meisjes. Veel jonge kinderen waren er niet in het internaat. Ouders zullen hun kinderen niet te vroeg naar het internaat hebben gestuurd en vaak was een oudere zus dan al op de middelbare afdeling. Hoewel het expliciet een meisjesschool was, bevond zich toch jarenlang een jongen onder de leerlingen, vermoedelijk de zoon van een van de personeelsleden.

Twee onderwijzeressen verzorgden de lessen in samengevoegde klassen voor de verschillende leerjaren. Daarnaast waren er drie vakkrachten: voor tekenen,

Het lagere schoolklasje ijverig aan het werk. Een deel van de woonvertrekken op de begane grond van de villa aan de Ceintuurbaan was als lokaal ingericht. (coll. Streekarchief)

Frans en slöjd. Uit het laatste vak èn uit de lessen fröbelen voor de laagste klas blijkt hoe de Godelindeschool net als de Brinioschool tamelijk vooruitstrevend was. Slöjd is een vorm van handvaardigheid waarbij met karton, hout, klei etc. allerlei voorwerpen worden gemaakt. Gericht op de 'alzijdige ontwikkeling van het kind' en het 'aanleren van schoone vormen' was dit vak pas aan het eind van de 19e eeuw in Nederland geïntroduceerd vanuit Zweden en er bestond zelfs een Maatschappij die probeerde slöjd in het curriculum van de reguliere lagere scholen te laten opnemen. Het vak werd overigens ook in alle klassen van de middelbare onderwijsafdeling van de Godelindeschool onderwezen.
Mejuffrouw Thomassen gaf zelf geen les aan de kinderen. Zij had de schoolleiding en hield zich bezig met het algemene welzijn van de meisjes. Wel gaf ze geschiedenisles aan de middelbaar onderwijs-afdeling.

Het middelbaar onderwijs

Het aantal leerlingen aan de middelbare meisjesschool was vanaf de aanvang aanmerkelijk groter dan bij de lager onderwijs-afdeling. Waren er in het eerste cursusjaar reeds 24 leerlingen, in 1911 was dat aantal gegroeid tot 61. Van dit aantal verbleven er gemiddeld zo'n 16 op het internaat.
Ook voor het middelbaar onderwijs bestond een gemeentelijke Commissie van toezicht, die jaarlijks per school gedetailleerd rapporteerde over wijzigingen in het onderwijzend personeel, wijzigingen in het leerplan en over het aantal leerlingen.
De Godelindeschool leidde niet op voor een eindexamen. Geen wonder, de meisjes werd in feite klaargestoomd voor een goed huwelijk. En een goed huwelijk was een huwelijk binnen de 'eigen' kringen. Het is niet voor niets dat de directrice nauwkeurig bijhield wie van 'haar' meisjes huwde en wat het beroep

Een klas van de middelbare school in het oude gebouw. Achterin de klas staat de directrice, links een onbekende docent. (coll. Streekarchief)

van de bruidegom was. In *De Godelindebode*, een uitgave voor leerlingen, oud-leerlingen en personeel die verscheen sinds maart 1908[3], werd met opvallende vreugde bericht telkens wanneer weer een oud-leerlinge zich 'engageerde'. Hoe over de latere maatschappelijke rol van de meisjes werd gedacht blijkt, voor ons op bijna pijnlijke wijze, uit een verslag van een avond georganiseerd door de *debating*-club van de school. Het thema 'Coëducatie' werd door een aantal leerlingen in een eigen voordracht toegelicht. Marianne Dozy was een voorstandster van gemengd onderwijs. Bij gescheiden scholen, zoals de Godelindeschool, leren de seksen elkaar slecht kennen: *Als het meisje daarna naar het buitenland gaat en terugkomt om te trouwen, heeft ze geen flauw idee van de moeilijkheden waarmee de man te kampen heeft gehad en van de verleidingen waaraan hij heeft bloot gestaan. En de man, die nog weinig vrouwen heeft ontmoet, eischt van zijn aanstaande vrouw niets dan een beetje vriendelijkheid en huiselijkheid. De meisjes van gemengde scholen echter zijn doorgaans meer ontwikkeld en hebben meer geleerd zich voor dingen van algemeen belang te interesseren.* De ere-voorzitster, een van de docenten, is niet zo voor gemengd onderwijs: *Een meisje heeft beslist minder capaciteiten dan een jongen. Een bewijs hiervan is, dat er in lagere klassen van burgerscholen meer meisjes zitten dan in de hoogere; en iedereen weet dat*

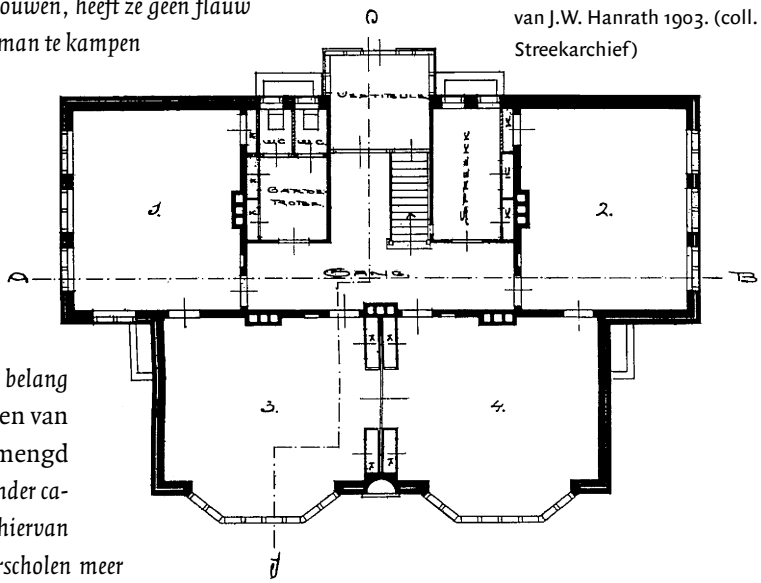

Plattegrond van de school aan de Mozartlaan, ontwerp van J.W. Hanrath 1903. (coll. Streekarchief)

Het 'schoolhuis' aan de Mozartlaan, kort na de voltooiing in 1905. (coll. Streekarchief)

Paula Sieuwertsz van Reesema speelt viool op haar kamer in het internaat, najaar 1901. (coll. Streekarchief)

het in de 1e en de 2e klasse voornamelijk aankomt op netheid en accuraat werken. De heer Van der Want, de wis- en natuurkundeleraar, concludeerde: *Dat een vrouw physiek niet zwakker is dan een man. Of ze moreel beneden den man staat, zullen de resultaten van de coëducatie ons moeten leeren.*

Ondanks deze weinig ambitieuze blik op de mogelijkheden van de meisjes werd er toch met grote spanning en veel enthousiasme meegeleefd met de weinige leerlingen die opgingen voor een staatsexamen. Jaarlijks waren dat er maar enkelen.

In 1901 werd het 'Programma van het onderwijs' toegestuurd aan de onderwijsinspectie en een exemplaar ervan kwam ook bij de gemeente terecht. Uit dit programma blijkt een hoog niveau van onderwijs, een gegeven dat nog eens benadrukt dat het niet zozeer onvermogen als wel gebrek aan ambitie was waardoor zo weinig leerlingen trachtten het staatsexamen te halen. Voor de vakken wiskunde, geschiedenis, Nederlandse, Franse, Engelse en Duitse taal- en letterkunde waren zesde klassen voorzien die op dit examen voorbereidden. Daarnaast werd tot en met de vijfde klas onderwezen in natuurkunde, aardrijkskunde en kennis der natuur (biologie). Vanaf de derde klas werd Latijn en vanaf de vierde klas Grieks onderwezen. Leerlingen die geen staatsexamen deden, kregen vanaf de vierde klas lessen boekhouden. Voor alle klassen waren er lessen tekenen, handwerken, slöjd en gymnastiek. Voor dat laatste vak kreeg gemiddeld een derde van de meisjes op eigen verzoek permanent vrijstelling.

Slöjdles aan de meisjes van de middelbare opleiding in 1906. (coll. Streekarchief)

Over de periode 1901-1913 worden de resultaten van de school zeer precies weergegeven in *het Gedenkboek Hilversum 1424-1924*: *In die jaren legden 14 leerlingen met succes het Staatsexamen af, 22 hebben later de akte A voor een der moderne talen verworven, 9 hebben een diploma op de school voor Maatschappelijk Werk verkregen, 8 behaalden een diploma voor handenarbeid, 1 een diploma voor tuinbouw, 1 voor nuttige handwerken, 1 verkreeg een betrekking op een bankierskantoor, 1 werd verpleegster, terwijl 15 der oud-leerlingen zich wijdden aan de kunst.* Misschien toch nog niet zo'n slecht resultaat voor een middelbare meisjesschool die haar leerlingen vooral opleidde tot goede echtgenotes en moeders.

Het schoolgebouw

Zoals beschreven werd de villa aan de Ceintuurbaan aanvankelijk voor zowel de school als het internaat ingericht. Het toenemend aantal dagleerlingen maakte het echter noodzakelijk de school een aparte behuizing te geven. In het voorjaar van 1903 vroeg barones Mulert architect J.W. Hanrath een ontwerp te maken voor een schoolgebouw aan de Mozartlaan. De keus voor die locatie was niet moeilijk, het Kannesheuvelpark was in 1901 in exploitatie genomen en er waren nog tal van bouwterreinen beschikbaar. De keus voor de architect werd mogelijk mede bepaald doordat Hanrath enkele jaren eerder voor Kleefstra een internaat annex school had gebouwd in het Nimrodpark aan de Hoflaan. In 1904 werd vergunning verleend voor de bouw van de school die voor het cursusjaar

De barones, juffrouw Mulert, verdiept in een boek op haar kamer in het internaat. (coll. Streekarchief)

1905/1906 in gebruik kon worden genomen. Mogelijk heeft men in de tussentijd gebruik gemaakt van een noodvoorziening in een gehuurde villa elders.
Het gebouw aan de Mozartlaan 5 is gebouwd van rode baksteen en heeft twee grote erkers op de begane grond aan de straatzijde. Op de bouwtekeningen zijn wel de ruimten binnen het gebouw aangegeven maar helaas ontbreekt de beschrijving van het gebruik ervan goeddeels. Op de begane grond en de eerste verdieping waren vier lokalen, mogelijk werd één daarvan gebruikt als verblijfsruimte voor het onderwijzend personeel. Op de zolder waren nog drie kleinere lokalen ingericht, onder meer voor specifiek onderwijs als slöjd en tekenen. Op de begane grond bevond zich de spreekkamer van de hoofdonderwijzeres en de directrice. Het pand werd in latere jaren nog fors uitgebreid: in 1919 door architect E. Verschuyl en in 1928 door Hanrath en diens zoon J.D. Hanrath. Inmiddels is de oorspronkelijke indeling van het gebouw door tal van interne verbouwingen geheel veranderd.

Deze vier meisjes, dames al, deelden een kamer in het internaat. De foto werd genomen bij hun afscheid in juli 1906. (coll. Streekarchief)

Het leven op het internaat

Het *Gedenkboek Hilversum 1424-1924* steekt nogal de loftrompet over de Godelindeschool. *Het leven op het Internaat was zoo ingericht, dat de leerlingen er rustig konden werken, zonder hare gezondheid te benadeelen of hare opgewektheid te verliezen. Een grote invloed ten goede ging er van dat internaat op de dagschool uit.*

De villa Ceintuurbaan 1 moet een tamelijk fors gebouw zijn geweest.[4] Gemiddeld huisvestte het internaat zo'n 16-18 meisjes en ook de dames Thomassen en Mulert en een huishoudster woonden er. Er waren echter veel meer leerlingen 'intern', in de periode 1901-1913 schreef de barones zo'n 288 meisjes in. Een deel van de internaatsleerlingen werd ondergebracht in naburige villa's; wel 'intern' maar niet op het internaat zelf. Een indicatie hiervoor werd gevonden in het al genoemde *Godelindeblad* waarin een keer sprake is van een balavond georganiseerd door meisjes van 'Roberta' in een nabij gelegen villa 'Inima'.

Naast een klusjesman en een vrouw voor het 'grove werk' had het internaat een huishoudster in dienst, die werd bijgestaan door enkele dienstmeisjes. Hier Maria, Julia en Anna in vol ornaat, februari 1906. (coll. Streekarchief)

Foto's uit deze jaren geven enigszins een beeld van zowel de huisvesting als van de bezigheden van de meisjes. Ze deelden doorgaans gevieren één kamer, waar elk naast een bed ruimte had voor een eigen wastafel (met lampetkan), spiegel, boekenkastje en familiefoto's. Voor hun verzorging waren er de huishoudster en een aantal dienstmeisjes die voor schoonmaak, voeding en kleding zorgden. De 'klusjesman' annex conciërge en tuinman was de heer J. de Bode die met zijn gezin in een huis bij of op het terrein woonde.

Behalve de lessen aan de school, vanaf 1905 aan de Mozartlaan, werden tal van activiteiten georganiseerd. Doorgaans waren die uitsluitend voor de internaatsmeisjes bedoeld, niet alleen kregen deze leerlingen onderwijs – ze werden ook opgevoed. De al genoemde debatingavonden vonden eens per maand plaats,

De Godelinders waren 'dol' op het opvoeren van toneelstukken en lijfden mannelijke docenten in bij hun voorstellingen. Om welk stuk het hier gaat is niet bekend, een vreemd allegaar van kostuumstijlen is het wel. (coll. Streekarchief)

Dorothy Sauer poserend in 'haar hoekje' van de kamer die ze met andere internaatmeisjes deelde. Dorothy verbleef twee jaar op de Godelindeschool en vertrok op 7 juli 1904 naar huis in Kaapstad. Barones Mulert vergezelde haar op die reis en knoopte er een vakantie aan vast. (coll. Streekarchief)

daarnaast werden tal van lezingen georganiseerd. Uit een verslag van zo'n lezing blijkt goed de sfeer van zo'n avond: *Reeds sinds eenige dagen hangt in de gang op school een kaartje, met een invitatie er op, van freule Mulert, aan alle leeraren, leeraressen en leerlingen uit de 3de, 4de en 5de klasse van de middelbare school om te komen luisteren naar een lezing van mijnheer Klay over "de inquisitie", op donderdag 2 april [1908], 's avonds om 8 uur. En thans aan den avond van dien dag wordt alles op de gebruikelijke wijze voor de lezing in gereedheid gebracht. Een paar meisjes laten met veel omzichtigheid de stoelen uit alle mogelijke slaapkamers naar beneden en een ander paar maakt zich verdienstelijk met het in orde brengen van een door Juffrouw Beins geïmproviseerd spreekgestoelte.*

Nog een glaasje suikerwater met een lepeltje erin en alles is klaar, niet voor den tijd trouwens, want reeds maken enkele vlugge en stipte Godelinders hun entrée in de chambre en trekken langzaam naar de hall af, die deze keer niet in groot tenue (d.w.z. door kaarsen verlicht) is. Na een samenvatting van de lezing gaat het verslag verder: *Kort hierna vertrokken de meeste gasten, napratend met de gedienstige Godelinders, die met eenige moeite jassen, overschoenen, dassen, hoeden, capes etc. etc. uitzoeken en de respectievelijke eigenaressen met*

GODELINDE BLAD

Eerste Jaargang 1908 — Zevende Aflevering

INHOUD.

Een Visioen. — Mijn „Sommerfrische". — Gesprekken. — Nacht. — Zomeravond na regen. — Schoonheid. — Bloeiende hei (schets). — The Franco-British Exhibition. — Aus: Contraste und Paradoxen. — Advertentie.

Redactie: Mej. H. Löhnis en Mej. J. M. van Roijen, Zwolle. — Vaste medewerkers: Freule Mulert, Mej. M. Dozy, Mej. L. Huisken, Mej. N. Zevenbijn, de Heer A. Roland Holst en de Heer E. J. Labarre.

Een Visioen.

Het was een oogenblik van harden tweestrijd. Ik had zoo'n slaap. Weet gij hoe verleidelijk Morpheus lokken kan? en ik ben maar een gewoon menschenkind. Maar ik

zwaar als een keisteen; een laatste, wanhopige blik als van een drenkeling die zinken gaat. —

Mijn God, wat was dat! Ineens was ik klaar wakker. Er stond iemand in de kamer, een magere, zielige gedaante, gehuld in een te wijd geworden krakerig-stijf gewaad, een

De kop van het *Godelindeblad*, aanvankelijk *De Godelindebode* geheten. (coll. Streekarchief)

De 'Internen' uitpuffend op een terras na de fietstocht naar Zeist. (coll. Streekarchief)

het aantrekken ervan behulpzaam zijn. Nadat de jongeren onder hevig mopperen nog naar hoogere sferen waren verhuisd, bleven de ouderen van dagen napraten.

Toneelavonden, waarbij de meisjes de hulp inriepen van mannelijke docenten en jongens uit andere internaten, werden veelvuldig georganiseerd en ook brachten ze op uitnodiging bezoeken aan bijvoorbeeld de debatingavonden van andere internaten. In de weekends werden uitstapjes georganiseerd op de fiets of per trein, zoals naar Loosdrecht, Maarssen, Haarzuijlen. Altijd onder begeleiding van de dames Mulert en Thomassen en ook wel vergezeld door de mannelijke docenten.

De Godelinde Mixed Hockey Club werd opgericht vanuit het internaat, maar be-

De Godelinde Mixed Hockeyclub in maart 1907. De mannelijke hockeyers werden betrokken uit andere internaten in de buurt, zoals van het internaat van Van Hingst. (coll. Streekarchief)

De Hall van het internaat. (coll. Streekarchief)

stond voor de helft uit jongens afkomstig uit goede Hilversumse families of van één der internaten in de omgeving. De MHC opereerde met wisselend succes, de broers Doude van Troostwijk waren jarenlang de sterspelers. Willem van Troostwijk beschreef een thuiswedstrijd tegen de Utrechtse MHC: *Om kwart over een waren de vijanden gekomen en ze werden verwelkomd door Jenny van Houten, Elsa Lenting en Joop Berg. Ze gingen eerst naar onze clublokalen en richtten daarna hun schreden naar het slagveld, welks hekje ze met kalme, statige passen doorgingen. Ze waren onversaagd, hoewel ze best konden begrijpen, dat ze dezen keer weer klop zouden krijgen, maar als echte sportlui toonden ze geen aandoening. Zooals ze gekomen waren, gingen ze ook weer terug, niettegenstaande ze weer een nieuwe nederlaag konden boeken.*

De zomervakanties brachten de meisjes *en famille* door, verslagen van hun vakantiereizen naar het buitenland staan een enkele keer in het *Godelindeblad*, waarin overigens ook barones Mulert en ex-leerlingen verslag deden van hun buitenlandse reizen.

De barones

Nicoline Elisabeth barones Mulert van de Leemcüle werd op 5 februari 1867 geboren te Vlissingen. Over haar leven tot het moment dat zij in Hilversum arriveerde is niet veel bekend. Ze behaalde op enig moment haar M.O.-akte Duitse taal- en letterkunde en zou altijd een grote liefde voor Duitsland en de Duitse cultuur aan de dag leggen.[5] Zelf zou ze later zeggen: *Ik begon de school op een ogenblik in mijn leven, waarop ik na een heel treurige ondervinding afstand deed van mijn persoonlijk geluk om mij geheel te wijden aan een taak waarvoor ik toen al mijn jonge krachten nodig had.*[6] Hoe opofferend dit ook moge klinken, als ongehuwde vrouw 'van stand' had men in die tijd niet veel meer keus dan een onderwijsakte te behalen en het onderwijs in te gaan. Het initiatief tot oprichting van een meisjesinternaat kon zij nemen doordat ze uit een bemiddelde familie kwam en mogelijk werd ze daarbij geïnspireerd door haar toenmalige werkgever Kleefstra.

Docenten

In de verslagen van de Commissie van Toezicht op het Middelbaar Onderwijs werd jaarlijks per school een lijst van docenten opgenomen met hun vak, het aantal uren per week dat zij les gaven en hun onderwijsbevoegheid. Bovendien werd aangegeven welke andere 'betrekkingen' zij in het onderwijs hadden.
De lijst van 1910 zag er samengevat uit als volgt:

	vakken	uren	andere betrekking bij
Mevr. N.E. Labarre, geb. barones Mulert, directrice	Hoogduitsche Taal en letterkunde	16	
Mej. F. Jeronimus	Fransche Taal en Letterkunde	16	
Mej. G. Kutsch Loyenga	Engelsche Taal en Letterkunde	13	
mej. Dr F.E.J.M. Baudet	Nederlandsche Taal en Letterkunde, Geschiedkunde en Aardrijkskunde	26	
Mej. G.J. Thomassen	Geschiedkunde (klasse I & II)	4	
Mej. H.A. Goedhuis	Aardrijkskunde (klasse I & II)	3	
G.C. van der Want	Wis-, Natuur- en Scheikunde	33	
H.J. Roll	Plant- en Dierkunde	5	
J.A. van Schooten	Hand- en Lijnteekenen	5	Bijzondere HBS Hilversum
J. Eysvogel	Slöjd	6	
Mej. C.J.W. Tangel	Handwerken	5	Industrie- en Huishoudschool Amersfoort
Mej. J.E.C. Vermaas	Gymnastiek	3	Gemeentelijke HBS Hilversum
Mr. A.C.N. Pieren	Staatswetenschappen	1	
A.R. Pott	Klassieke Letteren	14	

De kamer van de barones in het internaat, in 1901. (coll. Streekarchief)

De bundel Duitse gedichten, bijeengebracht door de barones. Ze bedoelde deze bundel voor gebruik in het onderwijs. (coll. Streekarchief)

Als directrice van het internaat maakte ze al snel deel uit van de Hilversumse *beau monde*, een kring van mensen die elkaar regelmatig trof bij culturele bijeenkomsten, onderling goed bevriend was en tal van activiteiten organiseerde voor minbedeelden en voor de verhoging van het culturele peil van de bevolking. Tot haar intimi behoorden de familie Blijdenstein, familie Hingst, het echtpaar Gunning en ze was goed bekend met professor Van Rees en Dr. Costerus.

Al deze connecties kwamen haar van pas bij het opvoeden van de meisjes tot verantwoordelijke, goed onderlegde vrouwen die zich in intellectueel gezelschap konden handhaven. De vele lezingen, muziek- en voordrachtavonden kregen extra cachet door de bekende Hilversummers die er hun opwachting maakten als gast of als hoofdattractie.

De barones was als plaatsvervangend 'moeder' voor de interne leerlingen tamelijk geliefd onder de meisjes. Uit een verslag van Jeanne Tutein Nolthenius: *Zooals iedere Godelinder weet is 5 februari altijd een groote feestdag, want het is freule Mulerts verjaardag. 's Morgens wachtten wij freule op met een kristallen puddingschaal, "Irrgarten der Liebe" van Bierbaum en seringen; er waren ook reeds allerlei bloemen en cadeaux van externen. Toen freule op school kwam stonden allen boven aan de trap en werd er een enthousiast "lang zal ze leven" gezongen. Van de externen kreeg freule een Turksche lap om tegen de piano te hangen. Om twaalf uur vond de freule thuis massa's bloemen, cadeaux en brieven. 's Middags kwam er veel visite.* Bij reünies in 1937 en 1946 van de Godelindeschool was de barones eregaste.

In februari 1908 kwam mr Emile Joseph Labar, vice-consul van Engeland, als gast op de Godelindeschool om een lezing te geven over de Engelse dichter Thomas Gray. Mogelijk dateert vanaf dat moment de vriendschap tussen de Engelsman en de barones. In ieder geval verscheen hij al snel als 'medewerker' in het colofon van het *Godelindeblad*, zijn naam consequent weergegeven als 'Labarre'. Op 12 mei 1910 huwde de barones de 16 jaar jongere vice-consul. Bij die gelegenheid kreeg het paar van een aantal oud-leerlingen van het internaat twee boekenkasten ten geschenke. Het echtpaar vestigde zich na het huwelijk in de woning van Labar aan de Borneolaan 2 en verhuisde in 1921 naar de Hoge Naarderweg nummer 58.

In 1913 nam de barones afscheid van het internaat en wijdde zich vanaf dat moment aan allerlei maatschappelijke activiteiten. Zo nam ze in 1914 zitting in een comité tot hulpverlening aan Belgische vluchtelingen dat kantoor hield aan de Ministerlaan 2a. Ze speelde een rol in de oprichting van de Volksuniversiteit, van de Gooische huishoudschool vakschool voor meisjes en van de Openbare Bibliotheek aan de Herenstraat. Ze bekleedde ook bestuursfuncties bij deze instellingen.

Ter gelegenheid van de 70e verjaardag van de barones kwam een groot aantal oud-leerlingen van het internaat in 1937 bijeen in het Palace-hotel. (coll. Streekarchief)

Uit het bevolkingsregister blijkt niet dat de Engelse nationaliteit van Labar tijdens de Tweede Wereldoorlog een belemmering was voor zijn voortdurend ingezetenschap van Hilversum. De barones echter werd op 16 juli 1941 ambtshalve uitgeschreven. Mogelijk heeft zij tijdens de oorlog verblijf gezocht bij familie of buitenslands.

De Gooi- en Eemlander wijdde op 4 februari 1947 een artikel aan de 'Oprichtster der Godelindeschool' bij gelegenheid van haar 80ste verjaardag: *De Godelindeschool, het levenswerk van mevrouw Labarre, gold in die eerste jaren na de oprichting als een van de vooruitstrevendste scholen in den lande, wat ongetwijfeld grotendeels aan de persoonlijkheid van de oprichtster te danken is. Ondanks haar leeftijd, heeft zij steeds een groote belangstelling gekoesterd voor de verdere ontwikkeling van de school en haar interesse bleef tevens uitgaan naar allerlei cultureele vraagstukken. Zaterdag 8 februari zullen de vele oud-leerlingen uit het geheele land, die het contact met haar nimmer verloren hebben, mevrouw Labarre in het Palace-hotel een lunch aanbieden.*

In 1950 nam mevrouw Mulert haar intrek in een rusthuis aan de Heuvellaan 34 waar ze op 23 augustus 1951 overleed. Haar echtgenoot overleed in zijn woning op 11 juni 1965.

Verloop van het internaat

In 1913 legde barones Mulert haar functie als directrice neer en werd het internaat overgenomen door de Maatschappij tot Exploitatie van de Godelinde-

school. De school werd daarbij van het internaat gescheiden. Het internaat ging door als het Godelindehuis. Directrice werd jonkvrouwe G.A.C. Wichers, zij was tot 1920 ook directrice van de school. In 1922 werd de leiding van het internaat overgenomen door Mej. M. Paulus. Het jaar daarop werd het Godelindehuis wegens gebrek aan belangstelling gesloten.
De Godelindeschool bestaat nog en is nog steeds gehuisvest aan de Mozartlaan.

Noten

1 Over J.J. Kleefstra zie o.m. 'Birkenheuvel. Van zandverstuiving tot speeltuin.' In: *Oorden van schoonheid. Buitenplaatsen en landgoederen in Hilversum* (Hilversum 2000) pp. 169-171.
2 Laatstgenoemd register, bijgehouden in de periode 1901-1913, is betrouwbaarder. Aangifte bij het bevolkingsregister was weliswaar verplicht, ook voor tijdelijk verblijf, maar werd nogal eens achterwege gelaten.
3 Hoe lang dit tijdschriftje heeft bestaan is niet duidelijk, slechts anderhalve jaargang is bewaard gebleven in het archief.
4 Er bestaan geen bouwtekeningen van de villa, slechts enkele foto's die geen goed beeld geven. Het pand werd op enig moment tussen 1923 en 1927 gesloopt. In laatstgenoemd jaar werden op het perceel twee villa's onder één kap gebouwd.
5 In 1906 werd bij uitgever S.L. van Looy te Amsterdam een verzameling Duitse gedichten uitgegeven: *Gesammelt von Nicoline E. Mulert, Vorsteherin der "Godelindeschool" in Hilversum*.
6 Uit haar toespraak bij de reünie van oud-leerlingen van de Godelindeschool t.g.v. haar 70e verjaardag, 6 mrt. 1937.

Archiefbronnen

Streekarchief Gooi en Vechtstreek te Hilversum (SAGV), Archief gemeentebestuur Hilversum 1851-1939: gemeenteverslagen 1901-1913 (hierin jaarverslagen van de commissies van toezicht op het lager onderwijs en op het middelbaar onderwijs); dossiers inzake toezicht op onderwijs.
SAGV, Verzameling bouwvergunningen gemeente Hilversum, 1901-heden.
SAGV, Archief van het Godelinde-internaat Hilversum, 1901-1925 (1946). Dit archief, overgekomen uit de nalatenschap van de barones, bevat weinig correspondentie. Het bevat foto-albums, anderhalve jaargang van *De Godelindebode*, het inschrijvingsregister voor interne leerlingen, informatie over het curriculum etc.